

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta, joka koskee neuvotteluvaltuutusta kansainvälisen sopimuksen tekemiseksi henkilötietojen vaihdosta Europolin ja Bolivian lainvalvontaviranomaisten välillä

(2023/C 217/09)

(Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivustolla <https://edps.europa.eu>)

Euroopan komissio antoi 9. maaliskuuta 2023 suosituksen neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Bolivian monikansaisen valtion välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europolin) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Bolivian toimivaltaisten viranomaisten välillä ⁽¹⁾, jäljempänä 'suositus'.

Suosituksen tavoitteena on aloittaa neuvottelut Bolivian kanssa sellaisen kansainvälisen sopimuksen allekirjoittamiseksi ja tekemiseksi, jolla mahdollistetaan henkilötietojen vaihto Europolin ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Bolivian viranomaisten välillä. Suosituksen liitteessä määritetään neuvoston neuvotteluohjeet Euroopan komissiolle eli tavoitteet, jotka komission olisi pyrittävä EU:n puolesta neuvotteluissa saavuttamaan.

Sellaisten henkilötietojen siirroilla, joita kerätään rikostutkinnassa ja joita Europol myöhemmin käsittelee rikostiedustelutietojen tuottamiseksi, on todennäköisesti merkittävä vaikutus asianomaisten ihmisten elämään. Siksi kansainvälisessä sopimuksessa on varmistettava, että vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnan yhteydessä oikeutta yksityisyyteen ja tietosuojaan rajoitetaan vain, kun se on ehdottoman välttämätöntä.

Euroopan tietosuojavaltuutettu panee tyytyväisenä merkille, että komissio on tähän mennessä laatinut muun muassa useiden Euroopan tietosuojavaltuutetun aikaisemmissa lausunnoissa esitettyjen suositusten perusteella hyvin jäsennellyt tavoitteet (neuvotteluohjeet), joihin sisältyy tietosuojan peruseriaatteita. Komissio pyrkii saavuttamaan nämä tavoitteet EU:n puolesta kansainvälisissä neuvotteluissa, joiden tarkoituksena on tehdä sopimuksia henkilötietojen vaihdosta Europolin ja kolmansien maiden lainvalvontaviranomaisten välillä.

Näin ollen tässä lausunnossa annettavien suositusten tarkoituksena on selkeyttää ja tarvittaessa kehittää tulevan EU:n ja Bolivian välisen sopimuksen henkilötietojen suojaa koskevia suoja- ja valvontatoimia. Tässä yhteydessä Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee, että tulevassa sopimuksessa vahvistetaan nimenomaisesti luettelo rikoksista, joita koskevia henkilötietoja voidaan vaihtaa; nimenomaan määrätään siirrettyjen henkilötietojen säilytystarpeen määräajoin tapahtuvasta uudelleentarkastelusta sekä muista asianmukaisista toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että määräaikoja noudatetaan; otetaan käyttöön erityisten henkilötietoryhmien siirtämistä koskevia lisäsuojatoimia; varmistetaan, että sopimuksen nojalla vastaanotettujen tietojen perusteella ei tehdä automatisoituja päätöksiä ilman, että ihmiskäsittelijällä on mahdollisuus osallistua päätöksen tekemiseen tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla; vahvistetaan selkeät ja yksityiskohtaiset säännöt tiedoista, jotka on annettava rekisteröityjen saataville.

Euroopan tietosuojavaltuutettu muistuttaa, että perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti riippumattoman viranomaisen suorittama valvonta on olennainen osa oikeutta henkilötietojen suojaan. Sen vuoksi Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee, että komissio kiinnittää neuvottelujen aikana erityistä huomiota sellaisten tietosuojasta vastaavien riippumattomien julkisten elinten suorittamaan valvontaan, joilla on tehokkaat valtuudet suhteessa Bolivian lainvalvontaviranomaisiin ja muihin toimivaltaisiin viranomaisiin, jotka käyttävät siirrettyjä henkilötietoja. Sopimuksen asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi Euroopan tietosuojavaltuutettu ehdottaa lisäksi, että sopimuspuolet vaihtavat säännöllisesti tietoja rekisteröityjen oikeuksien käytöstä sekä aiheellisia tietoja sopimuksen soveltamiseen liittyvien valvonta- ja muutoksenhakumekanismien käytöstä.

⁽¹⁾ COM(2023) 130 final.

1. JOHDANTO

1. Euroopan komissio antoi 9. maaliskuuta 2023 suosituksen neuvoston päätökseksi valtuutuksesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Bolivian monikansaisen valtion välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Bolivian toimivaltaisten viranomaisten välillä. Suositukseen sisältyy sitä koskeva liite.
2. Suosituksen tavoitteena on aloittaa neuvottelut Bolivian monikansaisen valtion, jäljempänä 'Bolivia' kanssa sellaisen kansainvälisen sopimuksen allekirjoittamiseksi ja tekemiseksi, jolla mahdollistetaan henkilötietojen vaihto Europolin ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Bolivian viranomaisten välillä. Suosituksen liitteessä määritetään neuvoston neuvotteluohjeet Euroopan komissiolle eli tavoitteet, jotka komission olisi pyrittävä EU:n puolesta neuvotteluissa saavuttamaan.
3. Suosituksen perusteluissa komissio arvioi, että Latinalaisen Amerikan järjestäytyneet rikollisryhmät aiheuttavat vakavan uhan EU:n sisäiselle turvallisuudelle, koska niiden toiminta liittyy yhä useammin unionissa tehtäviin rikoksiin, erityisesti huumekaupan alalla⁽²⁾. Europolin vuonna 2021 tekemässä vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta koskevassa EU:n uhkakuva-arviossa (SOCTA) korostetaan, että Latinalaisesta Amerikasta salakuljetetaan EU:hun ennennäkemättömiä määriä laittomia huumausaineita. Niiden tuottamat monen miljardin euron tuotot käytetään monenlaisten (kansainvälisten ja EU:hun sijoittautuneiden) rikollisjärjestöjen rahoittamiseen ja oikeusvaltioperiaatteen heikentämiseen EU:ssa⁽³⁾.
4. Suurin osa EU:ssa takavarikoiduista huumeista kuljetetaan meriteitse, pääasiassa merikonteissa⁽⁴⁾, ja ne lähetetään EU:hun suoraan tuotantomaista sekä niiden naapurimaista Latinalaisessa Amerikassa⁽⁵⁾. Bolivian monikansainen valtio on maailman kolmanneksi suurin kokanviljelymaa (osuus 12,5 %) ⁽⁶⁾.
5. Ohjelma-asiakirjassaan vuosille 2022–2024 Europol on todennut, että muun muassa huumeiden kasvava kysyntä ja EU:hun suuntautuvan huumekaupan lisääntyneet reitit ovat peruste tehostetulle yhteistyölle Latinalaisen Amerikan maiden kanssa. Bolivia sisällytettiin joulukuussa 2022 Europolin luetteloon ensisijaisista kumppaneista, joiden kanssa virasto voi sopia työjärjestelyistä⁽⁷⁾.
6. Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus onkin määrittänyt Bolivian keskeiseksi kansainväliseksi kumppaniksi kokaiinin maailmanlaajuisen tarjonnan vähentämisessä.
7. Euroopan tietosuojavaltuutettu on antanut tämän lausunnon vastaukseksi Euroopan komission 9. maaliskuuta 2023 käynnistämään EU:n tietosuoja-asetuksen 42 artiklan 1 kohdan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1725⁽⁸⁾ mukaiseen kuulemiseen. Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen siihen, että häntä on kuultu suosituksesta, ja odottaa, että viittaus tähän lausuntoon sisällytetään neuvoston päätöksen johdanto-osaan.

⁽²⁾ Ks. suosituksen perustelujen sivu 2.

⁽³⁾ European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment: A Corrupting Influence: The infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime, sivu 12.

⁽⁴⁾ Europe and the global cocaine trade, saatavilla osoitteessa https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine/europe-and-global-cocaine-trade_en.

⁽⁵⁾ Europe and the global cocaine trade, saatavilla osoitteessa at https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine/europe-and-global-cocaine-trade_en.

⁽⁶⁾ EU Drug Market: Cocaine, s. 10, saatavilla kokaiinia käsittelevällä EU:n huumemarkkinoita koskevalla verkkosivulla | www.emcdda.europa.eu.

⁽⁷⁾ Perustelut, s. 2.

⁽⁸⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1725, annettu 23 päivänä lokakuuta 2018, luonnollisten henkilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta sekä asetuksen (EY) N:o 45/2001 ja päätöksen N:o 1247/2002/EY kumoamisesta (EUVL L 295, 21.11.2018, s. 39).

Lisäksi tietosuojavaltuutettu suhtautuu myönteisesti suosituksen johdanto-osan 4 kappaleessa olevaan viittaukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/794, jäljempänä ⁽⁹⁾ "Europol-asetus", johdanto-osan 35 kappaleeseen, jonka mukaan komission olisi voitava kuulla Euroopan tietosuojavaltuutettua myös sopimusta koskevien neuvottelujen aikana ja joka tapauksessa ennen sopimuksen tekemistä.

8. Euroopan tietosuojavaltuutettu muistuttaa, että Europol-asetuksen nojalla hänellä on jo ollut mahdollisuus esittää Europolin ja kolmansien maiden lainvalvontaviranomaisten välistä henkilötietojen vaihtoa koskevia huomautuksia vuonna 2018 ja vuonna 2020 ⁽¹⁰⁾.
9. Euroopan tietosuojavaltuutettu panee tyytyväisenä merkille, että komissio on tähän mennessä laatinut muun muassa useiden Euroopan tietosuojavaltuutetun aikaisemmissa lausunnoissa esitettyjen suositusten perusteella hyvin jäsennellyt tavoitteet (neuvotteluohjeet), joihin sisältyy tietosuojan peruseriaatteita. Komissio pyrkii saavuttamaan nämä tavoitteet EU:n puolesta kansainvälisissä neuvotteluissa, joiden tarkoituksena on tehdä sopimuksia henkilötietojen vaihdosta Europolin ja kolmansien maiden lainvalvontaviranomaisten välillä.
10. Näin ollen tässä lausunnossa annettavien suositusten tarkoituksena on selkeyttää ja tarvittaessa kehittää tulevan EU:n ja Bolivian välisen sopimuksen henkilötietojen suojaa koskevia suoja- ja valvontatoimia. Ne eivät estä Euroopan tietosuojavaltuutettua tekemästä lisäsuosituksia, joita se voi antaa neuvottelujen kuluessa saatavien lisätietojen ja sopimusluonnoksen määräysten perusteella.

11. LOPUKSI

38. Edellä esitetyn nojalla Euroopan tietosuojavaltuutettu suosittelee

- (1) että tulevassa sopimuksessa suljetaan nimenomaisesti pois ihmisoikeuksien ilmeisen loukkauksen avulla saatujen henkilötietojen siirto
- (2) että tulevassa sopimuksessa vahvistetaan nimenomaisesti luettelo rikoksista, joita koskevia henkilötietoja voidaan vaihtaa, ja että siirrettyjen henkilötietojen on liityttävä yksittäisiin rikosasioihin
- (3) että tulevassa sopimuksessa määrätään siirrettyjen henkilötietojen säilytystarpeen määräajoin tapahtuvasta uudelleentarkastelusta sekä muista asianmukaisista toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että määräaikoja noudatetaan
- (4) varmistamaan, että tuleva sopimus sisältää Europol-asetuksen 30 artiklassa säädetyt suoja-toimet
- (5) varmistamaan, että turvatoimenpiteet kattavat sekä määräpaikassa että siirron aikana käsiteltävät tiedot
- (6) varmistamaan, että sopimuksen nojalla vastaanotettujen tietojen perusteella ei tehdä automatisoituja päätöksiä ilman, että ihmiskäsittelijällä on mahdollisuus vaikuttaa päätökseen tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- (7) että tulevassa sopimuksessa vahvistetaan selkeät ja yksityiskohtaiset säännöt tiedoista, jotka on annettava rekisteröityjen saataville
- (8) että komissio kiinnittää neuvotteluissa erityistä huomiota direktiiviehdotuksen 3 kohdan k alakohtaan, joka koskee tietosuojasta vastaavien riippumattomien julkisten elinten valvontaa, joilla on tehokkaat valtuudet suhteessa Bolivian lainvalvontaviranomaisiin ja muihin toimivaltaisiin viranomaisiin, jotka käyttävät siirrettyjä henkilötietoja

⁽⁹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/794, annettu 11 päivänä toukokuuta 2016, Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta (EUVL L 135, 24.5.2016, s. 53).

⁽¹⁰⁾ Ks. tietosuojavaltuutetun 14 päivänä maaliskuuta 2018 antama lausunto 2/2018 kahdeksasta neuvotteluvaiheesta kansainvälisten sopimusten tekemiseksi Europolin ja kolmansien maiden välistä tietojenvaihtoa varten https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/18-03-19_opinion_international_agreements_europol_en.pdf ja tietosuojavaltuutetun 31 päivänä tammikuuta 2020 antama lausunto 1/2020 neuvotteluvaiheesta kansainvälisen sopimuksen tekemiseksi Europolin ja Uuden-Seelannin lainvalvontaviranomaisten välistä henkilötietojen vaihtoa varten https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/20-01-31_opinion_recommendation_europol_en.docx.pdf

- (9) tämän sopimuksen tarkistamisen osalta, että osapuolet vaihtavat säännöllisesti tietoja rekisteröityjen oikeuksien käytöstä sekä aiheellisia tietoja sopimuksen soveltamiseen liittyvien valvonta- ja muutoksenhakumekanismien käytöstä.

Bryssel, 3. toukokuuta 2023

Wojciech Rafał WIEWIÓROWSKI
